

Ponència: És avaluable la creativitat?**Autor: Vicenç Altaió, KRTU****Taula Rodona 2 : Com avaluem la creativitat?**

Què és avaluar? Avaluar, és discernir, organitzar, establir unes pautes de lectura moral o estètica, a partir d'un cànon sobreentès. És també una voluntat racional i científica, com si la ciència fos asèptica mentre que a la creativitat no n'hi ha espai de judici moral. Ha aconseguit la creativitat la llibertat suprema de poder dir, fer, i pensar això que ella vulgui. No n'hi ha dubte – des de la meua posició que crec que és en aquests moments més o menys homogènia, encara que inestable – que aquest judici parteix del principi de la relativitat, no de l'afirmació, i que vivim una època, com en d'altres moments de la història ha ocorregut, on el valor d'això que és plural, davant del valor de la veritat única, s'estableix com un estat progressiu i favorable al coneixement i a la hiper-relació, als intercanvis humans culturals i artístics.

Això no sempre ha estat així, i vivim permanentment en una tensió entre això que genèricament podríem dir aquest ordre, aquest caos, i allò que és – segons el vostres papers – el model anglosaxó, empíric, o el model que diuen mediterrani o platònic. Anem a veure com, sobre el coneixement per exemple biològic, aquestes dues tendències van crear en el seu moment dues imatges sobre la creació dels éssers humans. Plató, per exemple, pensava que la creació humana es produïa perquè existia una substància d'altíssima qualitat que es trobava dins del cervell, que es liquava, en el baró, per la columna vertebral i sortia pel membre viril. Aristòtil, per exemple, pensava que la dona no aportava absolutament res a la generació humana i que senzillament era un forn. Aquestes dues visions científiques, per tant, del principi de la realitat i de ciència, com es pot observar, amb el pas del temps apareixen com una absoluta barbaritat. Ens serveixen en canvi per entendre com la capacitat metafòrica d'això que és humà comporta una capacitat de coneixement. Des d'aquest punt de relativisme, crec que la nostra època viu una doble tensió: per un costat l'acceleració de l'espai – temps, que diem l'hiper present, i per un altre costat l'acumulació de sabers diferents, que diem l'hiper saber. Tot això ve provocat, naturalment, per l'única – crec – metafísica real existent, i que existeix, com creiem i observem i com coneixem i inventem, a partir de la tecnologia, i no de l'ideologia, no del pensament. És la *tecné* la que ens ajuda a comprendre, a modificar i a crear la realitat. I vivim per tant amb una certa dificultat, en aquests instants d'hiper acumulació. Tenir consciència de la dificultat, igual que ser conscient d'això que és relatiu, també hauria de ser el principal valor, sense el qual no n'hi ha coneixement: sinó, només n'hi ha d'aquest que crida més, com una veu suprema.

L'altre dia, llegia el primer llibre sobre medicina publicat en català, d'un autor jueu convers de nom Alcañíz. És importat observar el passat en aquest sentit, per relativitzar, i entendre millor el

nostre present. Aquest llibre d'Alcañíz és un tractat simple, vulgar, de com tractar la pesta, i de cop i volta em vaig adonar que en el llibre ens estava parlant, d'una forma que avui no arribem a captar, de com n'hi havia tres estats de coneixements. Al principi, la gent pensava que la pesta era "aire podrit" que queia del cel, perquè en aquella època tot venia del cel... La paraula de la veritat va ser dictada per Déu, que venia del cel, dins d'un llibre que era imprès per Déu de l'hemisferi celeste fins la realitat. Per tant, venia del macro, cap al micro. I aquest aire podrit era interpretat per tres nivells de coneixement.

El superior, els teòlegs, que consideraven que tot aquest que tenia una vida de concupiscència i que bevia més del compte era un pecador, i que la seva carn, que era l'embolicament de l'ànima, aniria a podrir-se.

El segon grau de coneixement eren els astrònoms, perquè tal com he dit, i d'això no fa més de quatre dies, tot això que està escrit en el cel es reflexa en la terra (les teories de Ptolomeo). És a dir, eren les variacions de les forces geo-espacials les que determinaven que es produïen grans contaminacions en zones precises de la geografia terrenal.

I el tercer nivell era el mèdic, la medicina – en aquell moment com saben, barbers i cirurgians – i, que s'estudiava com una forma de saber a les universitats d'alt coneixement com Montpeller. Per tant Alcañíz va estar als quatre nuclis de la cultura occidental amb teories pròpies de l'època. Va observar que aquest "estat teològic" no era verdader, donat que no importava si un era noble o de condició baixa, ja que si un tenia una vida de rectitud moral o no, qualsevol podia emmalaltir. Tampoc donava valor a l'epidèmia com a fenomen superior, atmosfèric. Amb la qual cosa el nostre Alcañíz va ser cremat viu, i anteriorment la seva dona, per dir una mentida, és a dir per avaluar *malament* el coneixement.

Poso aquest exemple dramàtic – com podria portar a d'altres més –, per observar, insistir sobre com el coneixement és relatiu, és variable, cada època té el seu, i els coneixements estan en baralla permanent. Existeix un darwinisme també en el coneixement perquè existeix una voluntat de saber. En la racionalitat, no en això que critico, n'hi ha una voluntat de coneixement.

Aquests dies vaig ser a Buenos Aires i vaig visitar el museu de antropologia. És una forma de coneixement avui, l'antropologia social molt avançada, això que era l'estudi de camp en aquell moment darwinista. Tanmateix avui l'edifici es cau, és com una tomba on han crescut les arrels del passat i on es cau el coneixement... N'hi ha un espai que es diu "Ciència", on vaig veure tres objectes extraordinaris. El primer d'ells era una capsula on hi havia 24 ulls, 6 per 4, que anaven del color més clar al més fosc. Ulls que ens miraven, que interpellaven la nostra forma de conèixer i diagnosticar. Després n'hi havia al costat d'això un tipus de raspall que anava amb cabells, homogenis, des de el més clar fins el més fosc. Després n'hi havia un "pantone", una carta de color, que servia per posar al costat de la pell. És a dir que això que es deia

ciència era un grau de classificació d'això que és humà per la seva part més superficial: la pell, el color dels ulls, el color del cabell. Per tant, insisteixo en que hem de fer tot l'esforç de racionalitat que sigui, però hem de tenir en compte com s'ha de relativitzar els mètodes de coneixement. Aquest és el repte, no dir aquest és el nostre canó, sinó que el nostre canó ha de partir de la voluntat de coneixement i de la crítica permanent.

Mirin, la nostra generació, els que som de Barcelona i pertanyem a la cultura catalana, en el seu moment no teníem res. La llengua havia estat prohibida, els nostres autors els desconeixíem, i això que va ser un intent de genocidi va servir després també per pensar sobre la història. Llavors els que érem joves ens apropàvem per exemple al poeta J. V. Foix, que era en el seu moment un home pont entre un Miró i un Dalí, entre l'avantguarda històrica i els més joves. I en aquell moment, com la majoria dels joves, veníem de la revolució de l'imaginari del maig francès intentant recollir fora de la racionalitat altres instruments del coneixement: el somni, l'imaginari, la utopia. I em recordo que J. V. Foix – tindria uns 80 anys –, em deia repetidament: no et creguis que perquè portes el cabell llarg i les ungles brutes, seràs més artista que els altres. Dic això perquè el principi de novetat estètica és també un valor avui com en d'altres temps ho era estrictament el passat.

Ja han vist que els exemples que els he posat corresponien al passat, per relativitzar el fanatisme de l'hiper present en el qual vivim avui. Jo formo part d'una generació que, com totes, creu que el seu coneixement, la seva nova percepció, recanvien, creen això que és inèdit, i que això que és vell es cau sense valor. Jo crec que aquesta dialèctica que la postmodernitat va qüestionar bé val la pena que la continuem mantenint. Però diré una altra cosa: com abans he afirmat que la tecnologia és una forma de metafísica, també faré una elogi permanent d'això que és nou i de la novetat, i de com aquesta novetat obre una porta de coneixement i s'escampa fins als altres en un període de temps breu. No n'hi ha forma possible d'avaluar que no sigui el coneixement. La cultura, al segle XIX i fins avui, és un dret, però també és un *deure*. S'ha de llegir... No només s'ha d'intentar establir connexions, i treballar una cultura horitzontal. S'ha de llegir, llegir i llegir. S'ha de caminar, s'ha de tenir una relació amb la naturalesa. S'ha de tenir temps morts, s'ha d'investigar, investigar i investigar. I naturalment s'ha de viure per transformar la vida en una forma de coneixement...